

Srečo Dragoš, Vesna Leskošek (2003), *Družbena neenakost in socialni kapital*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

V vsej knjigi *Družbena neenakost in socialni kapital* se tako v teoretskem kakor praktičnem delu srečujemo predvsem s problemom stigmatiziranja in pojmovanja, ki pripelje do neenakosti, izključnosti, osamljenosti ipd. Na podlagi negativnih stereotipov si zgradimo sistem mišljenja, ki je največkrat drugačen od realne ocene stanja. Zato so še vedno cenejša stanovanja v Novih Fužinah kot v Trnovem, kjer je v resnici veliko več kriminala. V javnosti pa zaradi stereotipov o ljudeh iz bivših jugoslovanskih republik velja ravno narobe.

Take poenostavitve so značilne za našo družbo, za katero je prej značilno sledenje večini kakor kritično ocenjevanje. Zato avtorja že na začetku poudarita pomen ideologije in poenostavljanja. Še posebej se ustavita ob neresničnih in nevarnih poenostavitvah, ki jim rečemo predsodki, njihova posledica pa sta izključevanje in nasilje. Biti izključen pomeni imeti manjši dostop do možnosti, ki bi jih imeli sicer.

Družbeno neenakost v Sloveniji avtorja povezujeta zlasti s tranzicijo in vstopom v tržno družbo, in za dobro razumevanje kritično pogledata v zgodovino, v socializem. Primerjava z liberalnim kapitalizmom pokaže, da sta oba sistema enako brezbrizna do družbene neenakosti. S tržno ekonomijo narašča družbena neenakost, ki je pri nas še vedno nižja kot v Evropi. Ravno tu je iskati vzroke za neaktivnost politike, javnosti in služb za ta problem. Ironično je, da je ekonomska uspešnost odvisna ravno od neenakosti. Začetna vključenost ali izključenost lahko v kapitalizmu prinese dolgo borbo za enake možnosti pri različnih dosežkih v življenju. Nastane družbena neenakost, ki je povezana z močjo, bogastvom in ugledom. Skupine ali posamezniki, ki imajo moč, se dvignejo nad druge. Večkrat šele zgodbe ljudi, ki živijo v revščini, povzročijo zaskrbljenost.

Med neenakostjo in revščino obstaja povezava. Mogoča je neenakost brez revščine, revščina pa navadno nastane zaradi neenakosti. Toda revščino je mogoče odstraniti. So gibanja v Sloveniji za

odpravo revščine dovolj močna? Avtorja ugotovita, da javnost prekriva podatke s tolažbo, da je odstotek revščine v Sloveniji majhen.

Drug pojem, ki je ključnega pomena za razumevanja današnje blaginje, je socialni kapital. To so interakcijske lastnosti mrež, ki posamezniku omogočajo dosegljivost in rabo različnih virov. Tako posameznik kot skupina, lahko v različnih obdobjih zavzemata različne položaje in imata s tem različne dostope do izkoristkov posameznih kapitalov.

Teorijo zgoraj omenjenih pojmov avtorja dobro prikažeta prek praktičnega opisa slovenske prestolnice. Raziskava jasno pokaže, kje so možnosti za vključevanje ali izključevanje v posameznih občinah, v treh mestnih, treh primestnih in štirih obrobni občinah. Razkriva nam resnično podobo slovenske prestolnice in tudi nekatere predloge oz. ideje za spremembe. Avtorja ne ostaneta zgolj pri golem analiziranju, temveč se kritično dotakneta slovenskega družbenega sistema, še več, izluščimo lahko ideje za zmanjšanje socialne neenakosti. Pogrešamo le podrobnejše opise lokalne skupnosti, s katerimi bi si lahko bralec, bralka ustvaril, ustvarila svojo kritično sliko oz. zgodbo.

Danes znova pripisujejo močan pomen lokalni skupnosti. Po desetletjih izločevanja in izključevanja »posebnežev« iz lokalne skupnosti iščejo nove alternative. Eden od odgovorov je pomoč lokalne skupnosti. Avtorja poudarita pomen izgube krajevnih skupnosti in s tem izgubo prostora. To ima dolgoročne negativne posledice za razvoj skupnosti in participacijo ljudi. Pripadnost, vključenost in skupne akcije se v velikem prostoru kaj hitro izgubijo. Posledično se zmanjša informiranost, to pa že lahko pripelje do osamitve in poabljanja družbene neenakosti.

Skupnih prostorov skorajda ni. Druženje pogosto poteka v gostilnah, vendar to ni pravo druženje, saj so določeni prebivalci iz tega izvzeti. Večkrat uporabljamo izraz »spalno naselje«, kjer ne gre več za skupne aktivnosti, pripadnost ipd.

Iz interpretacije raziskave se mi zdi izredno zanimiva primerjava mestnega središča s prostorsko obrobniimi skupnostmi. Ena od zanimivosti je ta, da so prebivalci mestnega središča bolj odprti, mreže se vzpostavljajo čez skupnostne meje, so bolj zaupljivi in angažirani pri izražanju svojega mnenja. V vaških skupnostih pa je večkrat najti solidarnost in pomoč. Težje dostopne primestne skupnosti večkrat puščajo ljudi osamljene, kar lahko pripelje tudi do samomora. Podobno zanimivih primerjav je v interpretaciji raziskave še veliko. Ravno zaradi primerjave ima raziskava še posebno vrednost, saj dostikrat zamenjujemo in posplošujemo pojme.

Stvari se zapletejo, ko dodamo še realnost neenakosti, torej ko vključimo ljudi, ki nimajo družbene moči in so brez vpliva na mestno politiko. Priseljenci iz bivših jugoslovanskih republik ostajajo na obrobju in živijo v revščini, med seboj pa razvijajo mrežo samopomoči. Pri mnogih posploševanjih gre tudi za prikrivanje dejstev, s katerimi se naša država ne more hvaliti. V knjigi so dejstva

vidna in jasno postane, da izključujemo mnoge skupine, ki nimajo »naših« korenin. Tako se tudi v Ljubljani in okolici zgodi, da nekatere skupnosti ostanejo brez elektrike ali vode in izolirane od informacij. Ravno informacije se širijo s povezovanjem ljudi. Informacije pomenijo dostop do resursov, možnost za aktivno vključitev, neinformiranost pa pomeni slabše duševno počutje ljudi.

Nedostopnost do različnih resursov ima še globlje in dolgotrajnejše posledice v življenju posameznikov, katerih vsakodnevno življenje je zelo otežkočeno, krepita pa se njihova pasivnost in nezaupanje.

Na koncu avtorja nakažeta še načine za premagovanje družbene neenakosti. Najpomembnejše bi bilo vlaganje v odnosne mreže, s čimer bi se krepila skupnost in vsakdanje življenje posameznikov. Revščino in socialno izključenost najpogosteje rešujemo z ekonomskim mišljenjem, vendar to ni dovolj, vsekakor pa nima dolgoročnejših posledic. Dolgoročnejšo perspektivo najdemo prav v navezavi na idejo socialnega kapitala.

Urša Rozman